

այդ փորձը և ստացվեցաւ բաց-կարմիր գօյնը, բոլորովին նման արծւեատական կարմին առնուանված գօյնով ներկածին։ Այդ առաջին փորձի աջողութիւնը յշա տուեց մետաքառագործներին, որ կերպակը լով շերտամը այլ և այլ տերեւներով, կը ստացվին ուրիմի և այլ գոյ-

Մենք հաւատացնում ենք, որ ամեն զիտութեան առաջադիմութիւնը փորձով է մկանում և գուցէ անաջող փորձով....բայց հարկադր չէ յուսահատիկի՝ տոկուն աշխատանիքը փորձի օգնականն է:

9. Մեհրաբեանց

ՆԱԽԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

1868 թուականին մի քանի երիտասարդների հոգածողութեամբ հոգևոր ուսումնարանի գահի-ձում կանգնուեցաւ թատրօնական բեմ։ Բնմը պատ-րաստուելուն պէս նորակազմ հայ-դերասաննական խումբը տուեց շարունակ մի քանի ներկայացում-ներ յօգուտ Նըրեանու երկսեռ ուսումնարանների։ Հայ-հասարակութիւնը սաստիկ էր զիմում գէպի թատրօն, այնպէս որ չատ անգամ տումսակներ չէին ճարրում ներս գնալու։ Ներկայացումները անց-

Բացի սորտանից, եթէ սկզբում հարկաւոր է զգուշութիւն խաղողի տերեներով կերակրելու համար, մեառքսագործները իրանց փորձերի մէջ կարծում են հասած լինելու այն համոզմանքին, որ այդ զգուշութիւնը հարկաւոր է շերամի առաջնական կուլ շրջանների (սերունդների) համար, իսկ այնուհետեւ խաղողի տերեները, փոքր առ փոքր կորցնելով իրանց սկզբնական վնասակար ազդեցութիւնը, ել զգուշութիւն հարկաւոր է:

Բաւականանալով այս անգամիս համար այսքանով, կաւելացնենք մեր կողմից քանի մի խօսք այդ զիւտի օգտակարութեան մասին մեր զիւդական շերամապահների համար:

«Եսեղձ ընկերութիւնը» տուեց մի քանի ներկայացումներ մինչև 1871—1872 թիւը, բայց այնքան անհամ ու ծաղրելի, որ կը դժուարանամ թատրօնական ներկայացումն անուանել։ Պարսկական «Օ աստված օլեն» տմանուն կատարու մենք

Բայի այն օգուտաից, որ պատրաստ գոյնաւոր մետաքս է ստացվում, եթէ այդ էլ մեր մէջ առաջին ժամանակ չաջողիք, այն օգուտան էլ փոքր չէր լինի, որ թթան տերեւնելի մէջ պահառաթիւն ունեցող, կամ թանգ գնով առնող մեր շերիմապահները՝ կարող կը լինին փորձել և այլ բայսերի տերեւներով կերտկրել շերամը։ Խաղող բաւական կայ Առջևասում, սպիտակ բանջարը բռւմնումէ մէծ բանակութեամբ մեր գաշտերի վրա, իսկ սուլողը կարելի է ցանել սերմ, և քանի մի ամսից յետոյ բաւական կերտկուք ունենալ շերամի համար։ Մի գանի այսպիսի

Վեկորդ չեր լինի եթե մեր շերտամապահները ձեռք տային այդ փորձերին, և տեսնելին կատարելուործութեան որ աստիճաննին կարող են հասցնել իրանց աշխատանքը։ Ի հարկեայդ տեսակ փորձերը պետք է սկսել շերտամապահ վերը բանակութեամբ, եթե ոչ ուժ մեջ

Էլի մի վերջին օրինակ բերեմ թէ մենք հայերս
ամեն բանի մէջ չափը անցնում ենք։ Ֆրանսիա-
կան լրագիրները բերել են մեզ մեր երեւելի մի-
հայի, Ոստանիկ Տէր-Մ արդարեանցի խարե-
բայութեան և գողոթիւնների պատճառով զա-
տապարտութեան լուրը…… Առ հասարակ մենք
ամեն բանի մէջ չափը անցնում ենք, ուրեմն և
խարեւայութիւնների մէջ էլ՝ սկսած 1 եռն VΙI

անուանվող պարոնից, յետոյ իշխան Գօկչայս-
կուց և վերջացնելով Տէր-Մարզարեանցով... Շատ
լաւ անուն կոնճնանք շուտով Եւրօպայում
մեր մի քանի խաթեայ հոսոսների պատճա-
ռով: «Դուք թնչ ազգութեան էք պատկանում»—
կը հարցնեն մի հային Եւրօպայում... «Ես հայ եմ»
կը լինի պատասխան... «Հայ... այսինքն ար-
մէնի էն... զուք ուրեմն հայրենակից էք Լեռն
VII-ի, իշխան Գօկչայսկու և Տէր-Մարզարեան-
ցի...»

Այս, եթէ այդպէս կը շարունակվի մեր խեղճ
ազգի հետ, շուտով մեծ պատիւ կը լինի հայ
անուանիելու . . .

Այդ ինչիցն է, կողենայի իմանալ, որ միայն այն հայի վրա ուշագրութիւն են զարձնում, որ անազնիւ միջոցներով է հասնում նշանակութեանը հասարակութեան մէջ . . . երեխ այն պատճառով, որ անզամ ամենաընդունակ հային վիճակված է միայն երկու ճանապարհ իր կեանքում՝ կամ աղնիւ ինեւով, աշխատելով, գիտնական դառնալով՝ հալած վել . . . կամ բարձրա-

բառանձները այնպիսի աշխուժով ու բնական էին կատարում իրենց գերերը, որ ժողովուրդը միշտ գոհ էր լինում ու կեցցէն իրով էր թողնում դահլիճը:

Ցաւօք սրտի պիտի ասած, որ այժմ թատրոնը հետզետեւ ընկնում է, Մեր պատուի գերասանները չեն կարողացան մինչև հիմայ տալ նորան մի կանոնաւոր ուղղութիւն: Չը կայ մի այնպիսի անձն, որ աշխատի հոգս տանել թատրոնին վերաբերեալ բաների լիբրա: Դիրասանների մէջ կորել է առաջուայ աշխոյժը: Նոքա չեն աշխատում շարունակել իրենց գործունելութիւնը: Աեց ամսուայ միջոցում հաղիւ կարողանում են զլուխ բերել մի չնչին ներկայացումն: 1873 թուականում տուած են միայն 2: Թատրոնի պատկանեալ պարագաները բոլորովին փչացել են, Պատուական շորերը, որոնց վերա քրտինք էր թափած պ. Ս. Աբամելիքեանցը, դարձել են խաղալիք աշակերտների համար: Թատրոնի հաշուավ գնած նոստարանները՝ ով ուժեղ է, նա իրեն է սեփականացնում, բնիը դեռ ամբողջ է, իսկ դահլիճը գարձել է դաստուն:

Աղջրակ Դադեանց

մողմանքը . — այդ բարորը մեր անհոգութիւնիցն է ,
այդ բարորը մեր անտարբերութիւնիցն է , մենք ենք
մեղաւոր որ չունենք հիմնաւոր մի կրթութեան
միջոց , որ չունենք կրթեալ զասափարակողներ և
վերջապէս որ չունենք ուսեալ հոգեսրականներ , և
մնալով խորը տղիտութեան մէջ՝ քամին որ կողմ
ուզում է , այն կողմն է շուռ տալի

Կւրաքանչիւր ընթերցողի կարծեմ աւելորդ չէր
լինի շատ թէ քիչ տեղեակ լինել դոցա կեանքին
և իմանալ որտեղից է ընդունվել լուսեցակամու-
թիւնը Դուրայում, ով էր գրանց գլխաւորը և ինչ
գիտութիւն ունի: Շատերը կկարծեն թէ գրանց

մի որ և իցէ ուստիմարանում կամ համալսարա-
նում կրթութիւն ստացած անձնութ են, գիտեն ինչ
ասել է կրօն, ինչ ասել է զիտութիւն և ինչ ասել է
լուսերականութիւն, իսկ դոցա վրա ես ճիշտ տե-
ղեկութիւն ունենալով, կամնում եմ նրանց կեանքի
նկարագիրը ընթերցողներին ընծայել: Սրանց զըլ-
լսաւորը Աղաջան Առութչեանց ազգանունով մի
Ղարաբաղցի է, որ իւր բարձր ուսումը ստացել է
Ղարաբաղու բազմախիտ անտառներում, որ և
այսօր փփաւում է տեսնելով իւր անունը պարբե-
րական թերթերի մէջ, դա անձամբ թոյլ, տղէտ
և անուս լուսաւորչադաւան աղքատ հայ լինելով,
պարապլում էր երեխն Շուշում առեւտրականու-
թեամբ, և միանդամ իւր ապրանքը Շամախի վա-
ճառահանելով ընկնում է այնտեղ խորամանկ Թա-
ռայեանցների թակարդի մէջ, որոնք շատ էլ ճար-
պիկութեամբ գիտեն որսալ ամեն նորեկ միա-
միտաներուն. բայց թէ ինչու պ. Առութչեանը այս-

պէս չուտ յափշտակուեց ? Նիւթ ականութիւնն է միդաւոր . . . Քիչ ժամանակից յետոյ պսակուելով նրանց միծահատակ դասերց մէկի վրա դառնում է նրանց ձեռքում խաղալիք : Եւ ահա այսօր այս պարոնը այստեղ հաւաքելով իւր զըլ-իսին գիրք գիւղի (Շամախիում) ձորերում միծա-

զած մի քանի միամիտներին, միծ եւանողով նը-
րանց քարողութիւններ է անում, լուսիրականու-
թիւն է ուսուցանում. բայց թէ Բնչ է Կրօն, լու-

Արովիշեան սկսել եմ խօսել աՄեղափս Փէլիք-
տօնի մէջ . . .

տոհմակի վրա չեմ կարող չը յիշել նյուն լրագրի և մի՛ նոր ընկեր Փէլիէտաօնիստի մասին։ Ախալցիացի Փէլիէտաօնիստը, ամեն բանի վրա խօսում, դատում, աւետիս է տալիս, ամեն ստոր գարզաց- երեսների վրա ձեր թանգազին զալափարները և կնադարաբար աւետիսները . . . այլ կը մնան ձեր խելօք գլխումը։

Իսկ ինչ կը վկաբերի ավելութեանը, ես այս-

ման և տղէտ մարդիկներին յատուկ յանդզնութեամբ . . . Պ. Թոխմախ, թէւ կան հիւանդութիւններ, որոնք անբժշկելի են, օրինակ յիմարութիւնը ի նը բայց բայց անունը յիշել և վիրաւորում է նրան, այն ժամանակ գննէ պէտք է աղնւութիւն և քաջութիւն ունեցած իր սեփական ազգանունն էլ յօդվածի տակ ստորագրելու . . . և ոչ թէ մի կեղծեալ անուն՝

Թախմախ, Ախմախ, կամ այլ սրան նման անուն . . .
Ամեն տեղ ձիւն . . . թէլաւում ձիւն, Թիվլի-
սում ձիւն, Երևանում ձիւն . . . բազուի մշջ . . .
սառուցի գործարան . . .

Փոյթ չէ . . . այդ ձիւները շուտով կը հալլին . . . գոնէ մեր հայ գրողները հաւատացած են, որ շուտով գարուն կը բերեն մեր ազգի մէջ իրանց պատրիոտիզմ և Ասիանենութու օճառաթեատր . . .

Երանի թէ այդ երեսովները գարնան նշոյլներ
մինէին մեր գրականութեան համար . . .
—Ուրիշ բնչ խաբար . . .
—Ոչինչ . . . սազութիւն . . .
—Ե՞ . . . մախլաս . . .

